

LÄRPROJEKT REGLAB PROGRAMTEORI FÖR ERUF

SAMMANSTÄLLNING AV RESULTAT

Lästips: För att enklare ta till sig modellerna har de animerats, vilket du kan se om du tittar på bilderna i bildspelsvyn/slide show

Januari 2020

Kontakt

Anna Rytberg, Tillväxtverket, anna.ryttberg@tillvaxtverket.se

Jonas Örtquist, Tillväxtverket, jonas.ortquist@tillvaxtverket.se

Katarina Steijer, Ramboll Management Consulting, katarina.steijer@ramboll.com

RAMBOLL

Bright ideas. Sustainable change.

INNEHÅLL

01

Om lärprojektet

02

Vad är en programteori?

03

Förslag till programteori

04

Användning och utveckling av förslaget till programteori

05

Stöd för att ta fram en programteori

OM LÄRPROJEKTET OCH DESS SYFTE

Ett gemensamt lärprojekt med ett tudelat syfte

Under oktober 2019-januari 2020 har Reglab och Tillväxtverket gemensamt bjudit in till ett lärprojekt om programteori för regionalfonden (ERUF). Syftet med lärprojektet har varit att utarbeta ett **förslag till programteori** för regionalfonden och att generellt **öka kunskapen om programteori** som ett stöd för uppföljning, utvärdering och lärande.

Lärprojektet har genomförts i tre workshopar

Lärprojektet har genomförts inom ramen för tre stycken workshopar som samlat olika funktioner på regioner, nationella myndigheter som arbetar med regionalfonden och Näringsdepartementet. Workshoparna har haft följande fokus:

- Workshop 1 (3 oktober) fokuserade på att **öka kunskapen** om programteori och att diskutera **roller och förutsättningar** att använda programteori.
- Workshop 2 (5-6 november) hade fokus på att **applicera programteori** som verktyg och ta fram **förslag på programteorier** för ERUF
- Workshop 3 (14 januari) hade fokus på att diskutera och vidareutveckla resultatet från föregående workshopar, till exempel diskuterades **användning av programteorierna** och hur de bör **vidareutvecklas** framöver

INNEHÅLL

01 Om lärprojektet

02 Vad är en programteori?

03 Förslag till programteori

04 Användning och utveckling av förslaget till programteori

05 Stöd för att ta fram en programteori

VAD ÄR EN PROGRAMTEORI?

Ekonomistyrningsverket (ESV) definierar en programteori som:

*"En **teori** eller **modell** över hur en intervention (projekt, program, strategi, initiativ) är **tänkt att fungera** med avseende på prestationer som ska leda till önskvärda **effekter**."*

Formulerat på ett annat sätt kan en programteori definieras som:

- En **logisk karta** över programmets design
- En modell som **klargör** programmets **åtagande** och **målsättning**
- Programteorin tydliggör hur programmets olika delar förhåller sig till varandra och till olika mål

Programteori kan också kallas för t.ex. interventionslogik, förändringsteori, effektlogik eller effektkedja. Programteori bör användas aktivt under hela genomförandet. När förändringar görs av ett program under genomförandet bör även programteorin justeras.

Det finns olika sätt att se på programteori

I första workshopen i lärprojektet konstaterades att det finns flera sätt att se på programteori. Till exempel hur programteorin bör se ut, vad den ska innehålla och vilka begrepp som ska användas. Det finns olika preferenser som påverkas av vad olika personer ser som programteorins främsta syfte och användningsområden.

Att det finns olika synsätt på programteori har också bekräftats under lärprojektets gång. I lärprojektet har vi undersökt och utvecklat *en* typ av programteori. I samband med programmeringen av nästa programperiod kommer programteorier att tas fram för respektive program inom regionalfonden. Dessa kommer säkerligen att skilja sig åt på olika sätt och ibland bygga på andra angreppssätt.

I samband med programmeringen kommer det finnas möjlighet att dra lärdomar om hur olika programteorier kan se ut och vad som är utmaningarna och möjligheterna med olika angreppssätt. Det finns en potential att använda dessa lärdomar till att vidareutveckla förslaget till gemensam programteori som tagits fram i detta lärprojekt.

OLIKA VÄRDEN MED PROGRAMTEORI

Programteori kan användas för många ändamål

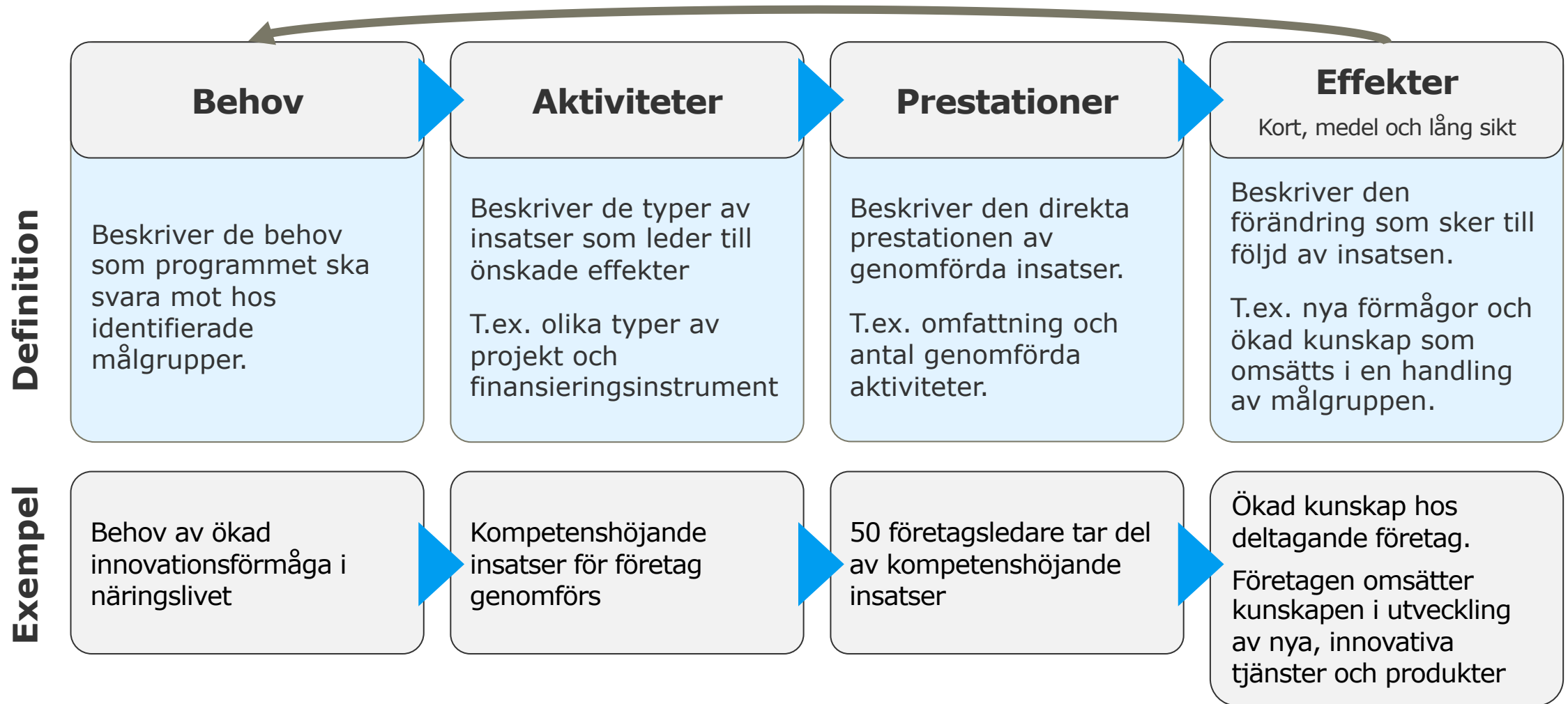
Programteori kan användas på olika sätt och för olika ändamål. Det gör att vi har olika uppfattning om t.ex. hur den bör se ut, vad den ska innehålla och hur den ska användas.

I läroprojektet definierades ett antal värden med att ha en gemensam programteori. Till exempel:

- Skarpare prioriteringar och fokus på rätt behov
- Samsyn kring logiken och hur målen uppnås
- Tydlighet och överblick
- Lättare att följa upp och justera programmet och projekten
- Kommunikation och kunskapshöjande gentemot till exempel politiken och de som söker projekt
- Förutsättningar för samarbete mellan regioner och nivåer
- Att sätta programmet i en kontext
- Gemensamma indikatorer

CENTRALA BEGREPP – DELARNA I EN PROGRAMTEORI

ÖVERSÄTTNINGSNYCKEL

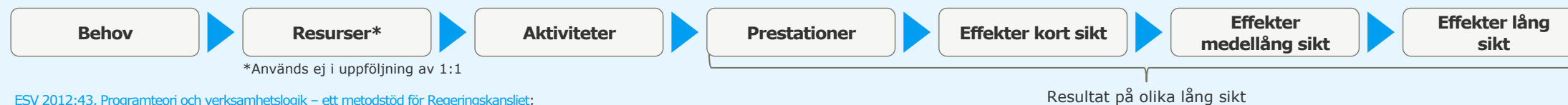
OLIKA SÄTT ATT BENÄMNA STEGEN I EN PROGRAMTEORI

Programteorin och dess olika delar kan beskrivas med olika namn och begrepp. Användningen av olika begrepp gör att det finns ett behov att förstå hur olika begrepp i en programteori relaterar till varandra. Mot bakgrund av detta har följande översättningsnyckel tagits fram.

Andra vanliga namn på en programteori:

- Förändringsteori
- Effektlogik
- Insatslogik
- Effektkedja
- Interventionslogik
- Verksamhetslogik

ESV:s terminologi som även används i nationellt uppföljningssystem för anslag 1:1

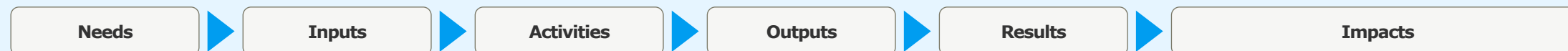
[ESV 2012:43, Programteori och verksamhetslogik – ett metodstöd för Regeringskansliet;](#)
[Tillväxtverket 2019, Uppföljning med fokus på resultat, rapport 0280](#)

Terminologi som använts av flera regioner i Reglabs lärprojekt *Regionala resultat*

[Lärprojektet Regionala resultat på Reglabs hemsida](#)

Terminologi som EU-kommissionen använder som exempel för att beskriva en interventionslogik (delvis förenklad)

[EU Better regulation toolbox, Tool #46, Designing the evaluation](#), sida 336

INNEHÅLL

01 Om lärprojektet

02 Vad är en programteori?

03 Förslag till programteori

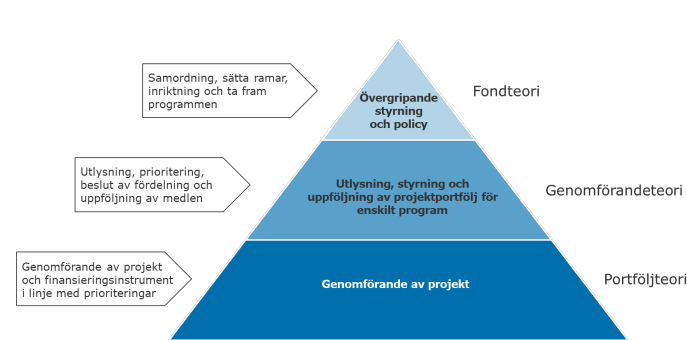
04 Användning och utveckling av förslaget till programteori

05 Stöd för att ta fram en programteori

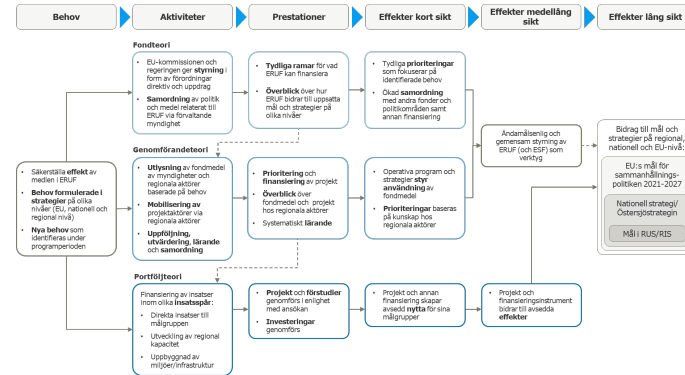
FÖRSLAG TILL PROGRAMTEORIER – ÖVERSIKT

På efterföljande sidor presenteras det förslag till programteori som tagits fram i läroprojektets tre workshopar. Förslaget består av tre modeller som visas i miniatyr nedan. Förslaget bygger även på flera tematiska utvärderingar av nuvarande programperiod, utvärderingen av ESI-fondernas genomförandeorganisation och Tillväxtverkets uppföljningssystem för anslag 1:1. Det förslag till programteori(er) som tagits fram är tänkt att fungera som stöd för att använda programteori som verktyg i programmering och genomförande av nästa programperiod.

Pyramiden

En illustration av tre dimensioner i regionalfonden

Övergripande programteori

En programteori för de tre dimensionerna i regionalfonden

Portföljteori

En fördjupad modell över en av de tre dimensionerna i regionalfonden. Modellen visar tre generiska insatstyper som identifierats i ERUF.

PYRAMIDEN

EN MODELL FÖR ATT ILLUSTRERA TRE OLIKA DIMENSIONER I REGIONALFONDEN

Under lärprojektet utvecklades en tankemodell i form av en pyramid som illustrerar tre dimensioner av regionalfonden. Modellen bygger på diskussioner i workshoparna. Följande tre dimensioner har definierats:

- **Fondteori:** Övergripande styrning och policy för regionalfonden. T.ex. via förordningar från EU-kommissionen och inriktningsdokument som Partnerskapsöverenskommelsen (PÖ).
- **Genomförandeteori:** Utlysning, styrning och uppföljning av projektportfölj för enskilda program inom regionalfonden.
- **Portföljteori:** Genomförande av portföljen av projekt (och finansieringsinstrument) som finansieras med regionalfondsmedel.

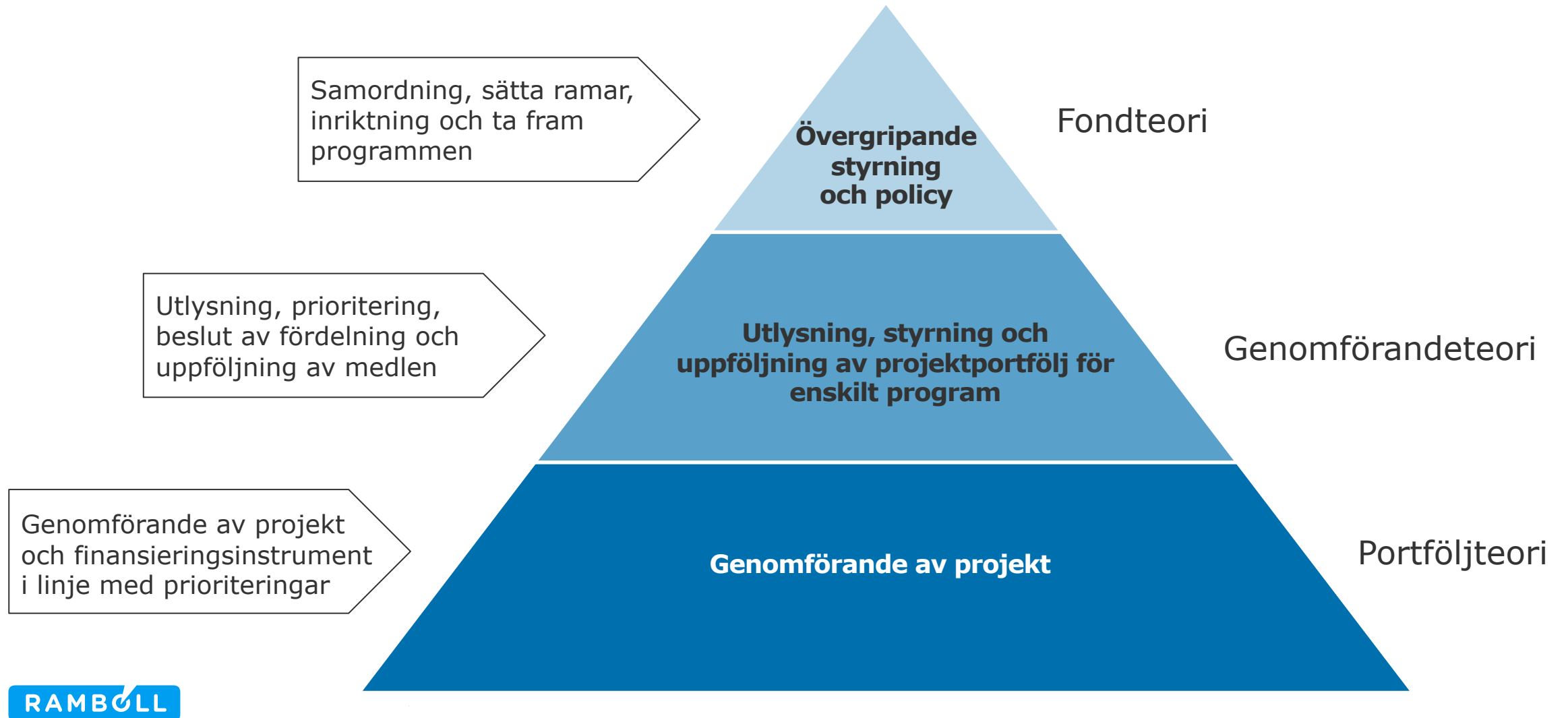
En programteori kan fokusera på en eller flera av dessa dimensioner, beroende på hur programteorin ska användas. Många aktörer i flernivåsystemet agerar i flera av nivåerna i pyramiden.

På nästa sida presenteras pyramidmodellen.

PYRAMIDEN

EN MODELL FÖR ATT ILLUSTRERA TRE OLIKA DIMENSIONER I REGIONALFONDEN

ÖVERGRIPANDE PROGRAMTEORI

EN PROGRAMTEORI MED ALLA TRE DIMENSIONER I REGIONALFONDEN

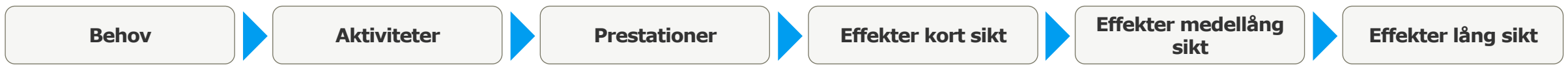
Utifrån de tre dimensionerna i regionalfonden har ett förslag till övergripande programteori utvecklats. Under läroprojektet har programteorin vidareutvecklats och förenklats. Modellen bör ses som en övergripande beskrivning av alla dimensioner av regionalfonden.

Den övergripande programteorin illustrerar hur alla tre dimensioner är centrala för att svara mot identifierade behov och bidra till uppsatta mål som definierats i strategier på EU-, nationell- och regional nivå. Fond- och genomförandeteorin skapar ramar och förutsättningar för att generera önskade resultat av finansierade projekt och finansieringsinstrument.

Den övergripande programteorin kan utvecklas på flera sätt för att användas i olika syften. Till exempel för att kunna användas i kommunikationssyfte eller för uppföljning, utvärdering och lärande. Förslag på vidareutveckling presenteras i [kapitel 04](#) där resultatet från läroprojektets sista workshop presenteras.

På nästa sida presenteras förslag till övergripande programteori för regionalfonden.

Fondteori

- EU-kommissionen och regeringen ger **styrning** i form av förordningar direktiv och uppdrag
- **Samordning** av politik och medel relaterat till ERUF via förvaltande myndighet

- **Tydliga ramar** för vad ERUF kan finansiera
- **Överblick** över hur ERUF bidrar till uppsatta mål och strategier på olika nivåer

- Tydliga **prioriteringar** som fokuserar på identifierade behov
- Ökad **samordning** med andra fonder och politikområden samt annan finansiering

Genomförandeteori

- **Utlisning** av fondmedel av myndigheter och regionala aktörer baserade på behov
- **Mobilisering** av projektaktörer via regionala aktörer
- **Uppföljning, utvärdering, lärande och samordning**

- **Prioritering och finansiering** av projekt
- **Överblick** över fondmedel och projekt hos regionala aktörer
- Systematiskt **lärande**

- Operativa program och strategier **styr användning** av fondmedel
- **Prioriteringar** baseras på kunskap hos regionala aktörer

Portföljteori

- Finansiering av insatser inom olika **insatsspår**:
- Direkta insatser till målgruppen
 - Utveckling av regional kapacitet
 - Uppbyggnad av miljöer/infrastruktur

- **Projekt och förstudier** genomförs i enlighet med ansökan
- **Investeringar** genomförs

- Projekt och annan finansiering skapar avsedd **nytta** för sina målgrupper

- Projekt och finansieringsinstrument bidrar till avsedda **effekter**

Ändamålsenlig och gemensam styrning av ERUF (och ESF) som verktyg

Bidrag till mål och strategier på regional, nationell och EU-nivå:

EU:s mål för sammanhållningspolitiken 2021-2027

Nationell strategi/ Östersjöstrategin

Mål i RUS/RIS

- Säkerställa **effekt** av medlen i ERUF
- **Behov formulerade i strategier** på olika nivåer (EU, nationell och regional nivå)
- **Nya behov** som identifieras under programperioden

PORTFÖLJTEORI

EN FÖRDJUPAD MODELL MED TRE GENERISKA INSATSTYPER

Under läroprojektet har en fördjupad modell tagits fram för den dimension av regionalfonden som vi döpt till portföljteori. Portföljteorin består av ett förslag på tre breda insatstyper. Insatstyperna illustrerar tre olika av logiker för hur effekter uppstår. Insatstyperna kan användas för att förstå var eller bland vilka målgrupper vi kan förvänta oss resultat.

Tanken är insatstyperna är generiska, vilket innebär att de kan appliceras på olika politiska mål/objectives (PO). Insatstyperna kan sägas illustrera tre olika vägar för att tillsammans nå uppsatta mål i ett program. Beroende på behoven i ett programområde kan olika typer av insatser behövas.

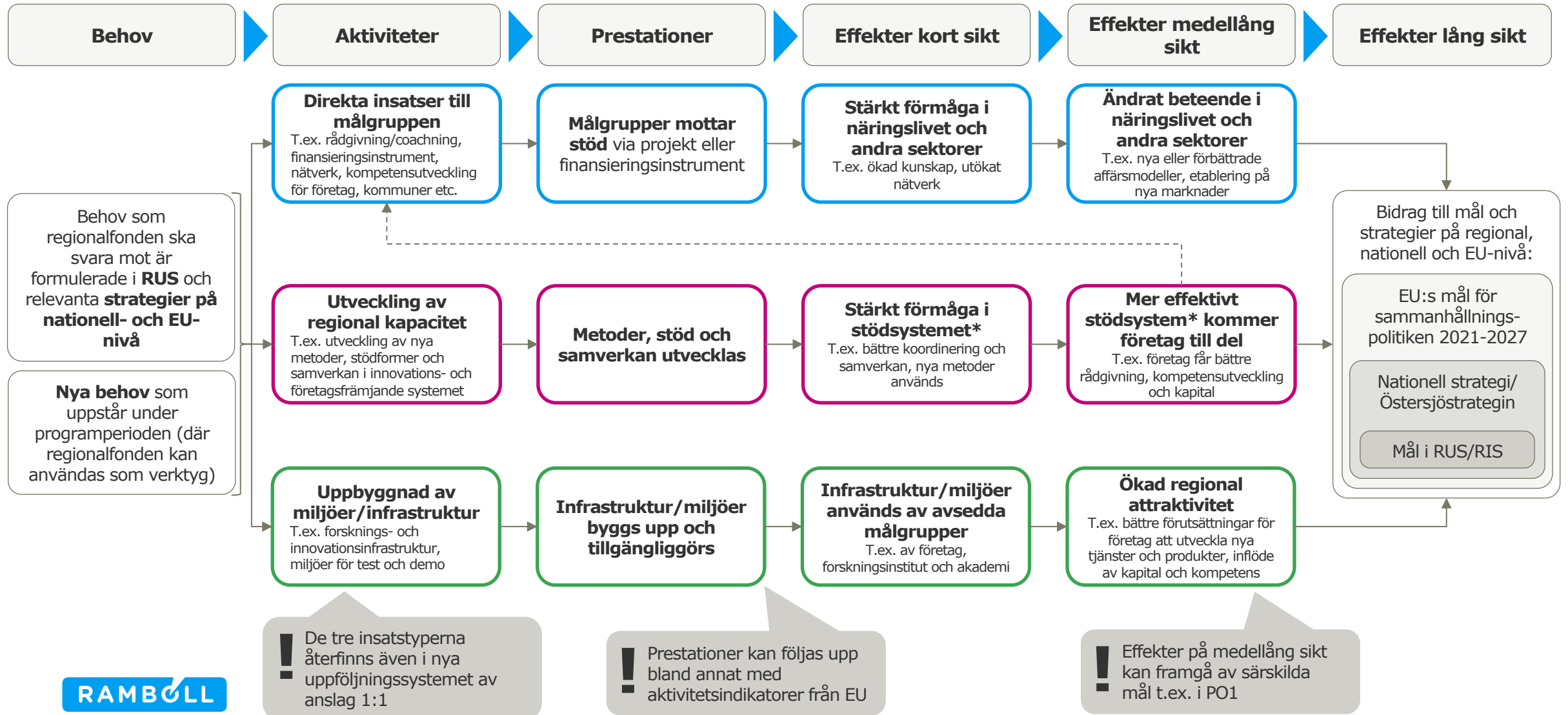
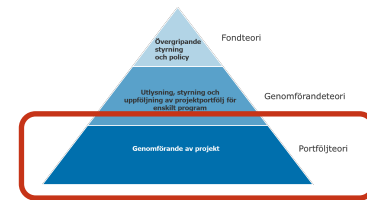
Portföljteorin och de tre insatstyperna bygger på resultatet från workshop 2, det nya uppföljningssystemet för anslag 1:1, utvärderingen av ESI-fondernas genomförandeorganisation och flera av de tematiska utvärderingar som gjorts av ERUF 2014-2020.

På nästa sida presenteras förslaget till portföljteori.

PORTFÖLJTEORI

EN FÖRDJUPAD MODELL MED TRE GENERISKA INSATSTYPER

*Det innovations- och företagsfrämjande systemet

INNEHÅLL

01

Om lärprojektet

02

Vad är en programteori?

03

Förslag till programteori

04

Användning och utveckling av förslaget till programteori

05

Stöd för att ta fram en programteori

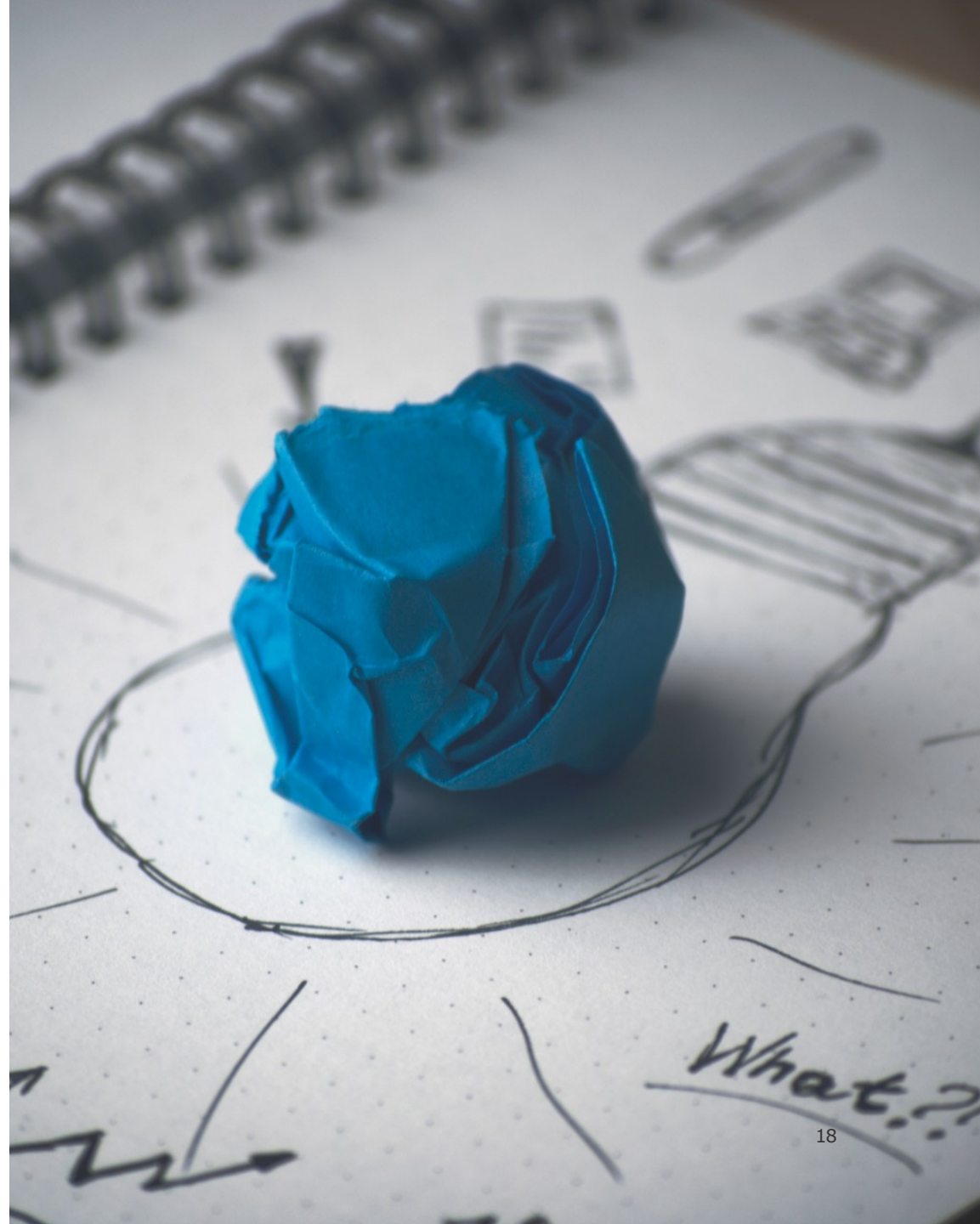

ANVÄNDNING OCH UTVECKLING AV PROGRAMTEORIerna

Under den tredje och avslutande workshopen i lärprojektet diskuterades användning och vidareutveckling av förslagen till programteori. Diskussionerna skedde utifrån ett antal teman:

- Övergripande användning av programteorierna
- Programteori som kommunikationsverktyg
- Programteori för uppföljning, utvärdering och lärande
- Hur programteorierna kan underbyggas med evidens
- Utveckling av en programteori för framtagande av programmen (programskrivningsteori)

På nästa sida presenteras en sammanfattning av diskussionerna, med fokus på viktiga nästa steg som definierats av gruppen. Dokumentation från diskussionerna vid respektive bord finns sammanställt i en bilaga.

UTVECKLINGSBEHOV SOM IDENTIFIERATS I PROCESSEN

SAMMANFATTNING

Förädla och vidareutveckla förslagen: Ett nästa steg som identifierats är att regionerna tillsammans med Tillväxtverket vidareutvecklar förslag till programteori inom ramen för programskrivningen. I detta process kan programteorier tas fram för respektive program i regionalfonden.

Behov att utveckla fond- och genomförandeteorin i den övergripande programteorin: I sista workshopen identifierades ett behov av att utveckla fond- och genomförandeteorin, i likhet med vad som gjorts med den fördjupade illustrationen av portföljteorin med de tre insatstyperna.

Behov av erfarenhetsutbyte i programmeringsarbetet: I samband med programmering av nästa programperiod finns det behov av olika typer av erfarenhetsutbyte som på olika sätt relaterar till programteori som verktyg. Det finns behov att dela erfarenheter av att ta fram programteori och jämföra och lära av olika programteorier. Det finns även behov av erfarenhetsutbyte kopplat till programskrivningen.

Arbeta med framtidsspaning och analys inför/under programmering: Programmen genomförs under sju år i en föränderlig omvärld. I programskrivningen är det därför viktigt att arbeta med framtidsspaning och analys. Lika viktigt är att säkerställa att det finns en flexibilitet i programmen som gör att programmet kan adressera nya behov som dyker upp under programperioden.

Ta fram förenklade versioner av programteorierna för kommunikation: Ett viktigt värde med en programteori är att den kan användas som ett verktyg för kommunikation mot olika målgrupper. För att lyckas med detta behövs förenklade versioner av programteorierna. Ett sätt att skapa förståelse är att använda exempel på hur effektkedjan kan se ut från behov till effekt.

Utveckla uppföljning, utvärdering och lärande: Uppföljning spelar en viktig roll för att skapa lärande under genomförandet. Det finns behov av att utveckla indikatorer för detta och att se över vilka nya metoder som kan användas för uppföljning och utvärdering. God beställarkompetens är viktigt, där det bland annat gäller att definiera vad för kunskap som behövs och våga prioritera vad som ska utvärderas och inte.

Programteorierna kan underbyggas med olika typer av evidens på olika nivåer: Programteorierna kan underbyggas med två typer av evidens som antingen fokuserar på vad eller hur. Det behövs olika typer av evidens på olika nivåer i programmen. Regioner, nationella myndigheter och akademi kan spela en viktig roll i att bidra till att stärka evidensen och forum som Reglab kan fungera som en arena för att samla evidens.

INNEHÅLL

- 01 Om lärprojektet
- 02 Vad är en programteori?
- 03 Förslag till programteori
- 04 Användning och utveckling av förslaget till programteori
- 05 Stöd för att ta fram en programteori

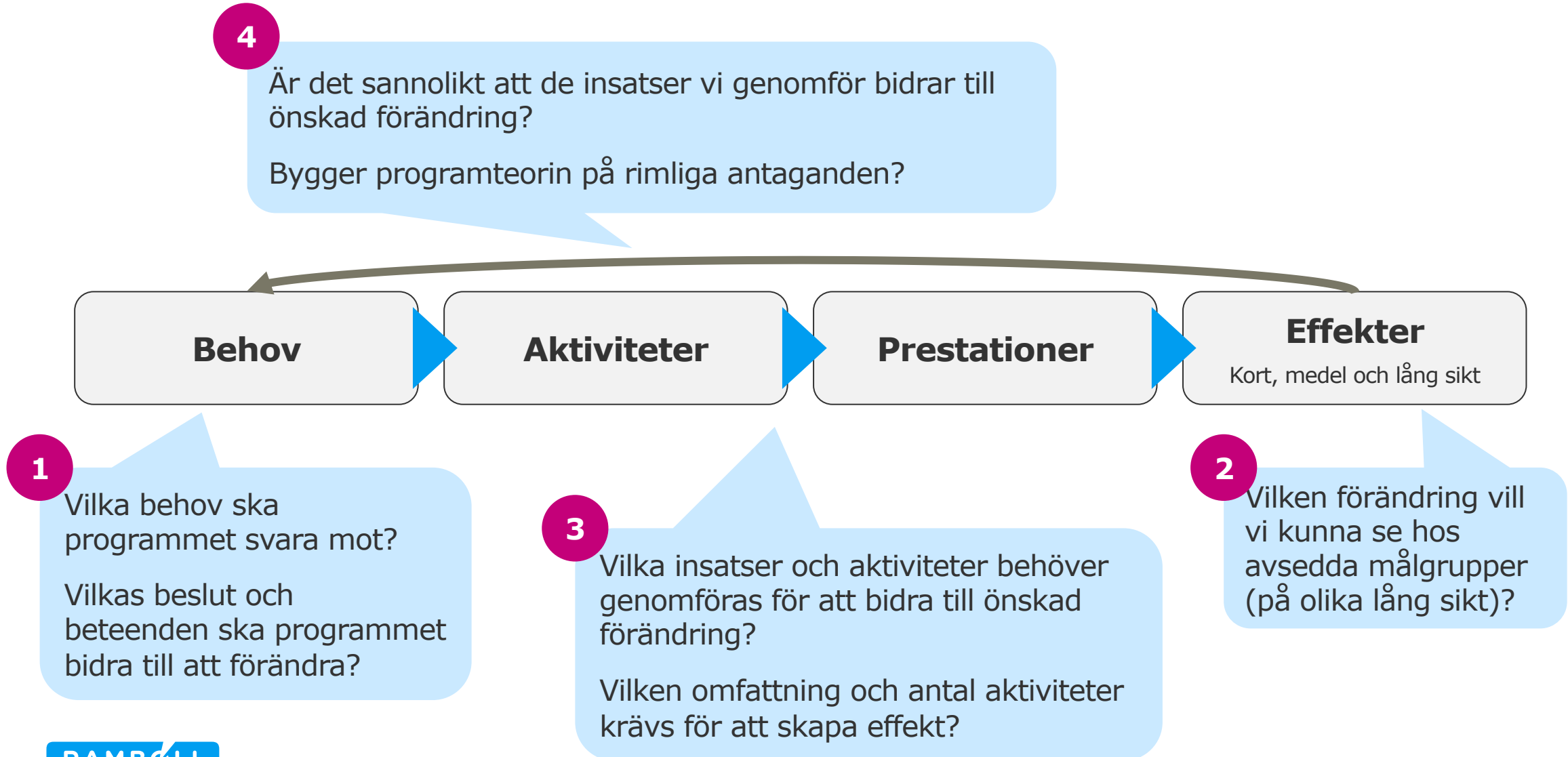
STÖD FÖR ATT TA FRAM EN PROGRAMTEORI

På efterföljande sidor presenteras olika typer av stöd att använda sig av i utformning av en programteori för t.ex. ett enskilt program. Sammanställningen innehåller följande underlag:

- Fyra steg (och frågor) för att ta fram en programteori
- Kontrollfrågor att ställa sig för att säkerställa kvalitet på den programteori som tas fram
- En mall för en programteori
- Exempel på behov, aktiviteter, prestationer och effekter från läroprojektet
- Lästips och referenser

FYRA STEG FÖR ATT TA FRAM EN PROGRAMTEORI

KONTROLLFRÅGOR ATT STÄLLA SIG VID UTFORMNING AV DELARNA I EN PROGRAMTEORI

- Är det tydligt var en förändring ska gå att observera?
- Är det tydligt vem/vilkas beteende som ska förändras?
- Är det tydligt vem som ska göra vad i formulerade aktiviteter?
- Går formuleringarna att tolka på flera olika sätt?
 - T.ex. en formulering som "Fler innovativa företag" kan förstås både som att befintliga företag ska bli mer innovativa men också att nya företag som ska startas som är innovativa → dvs. två olika målgrupper!
- Beskriver önskade effekter ett ändrat tillstånd?

Lästips!

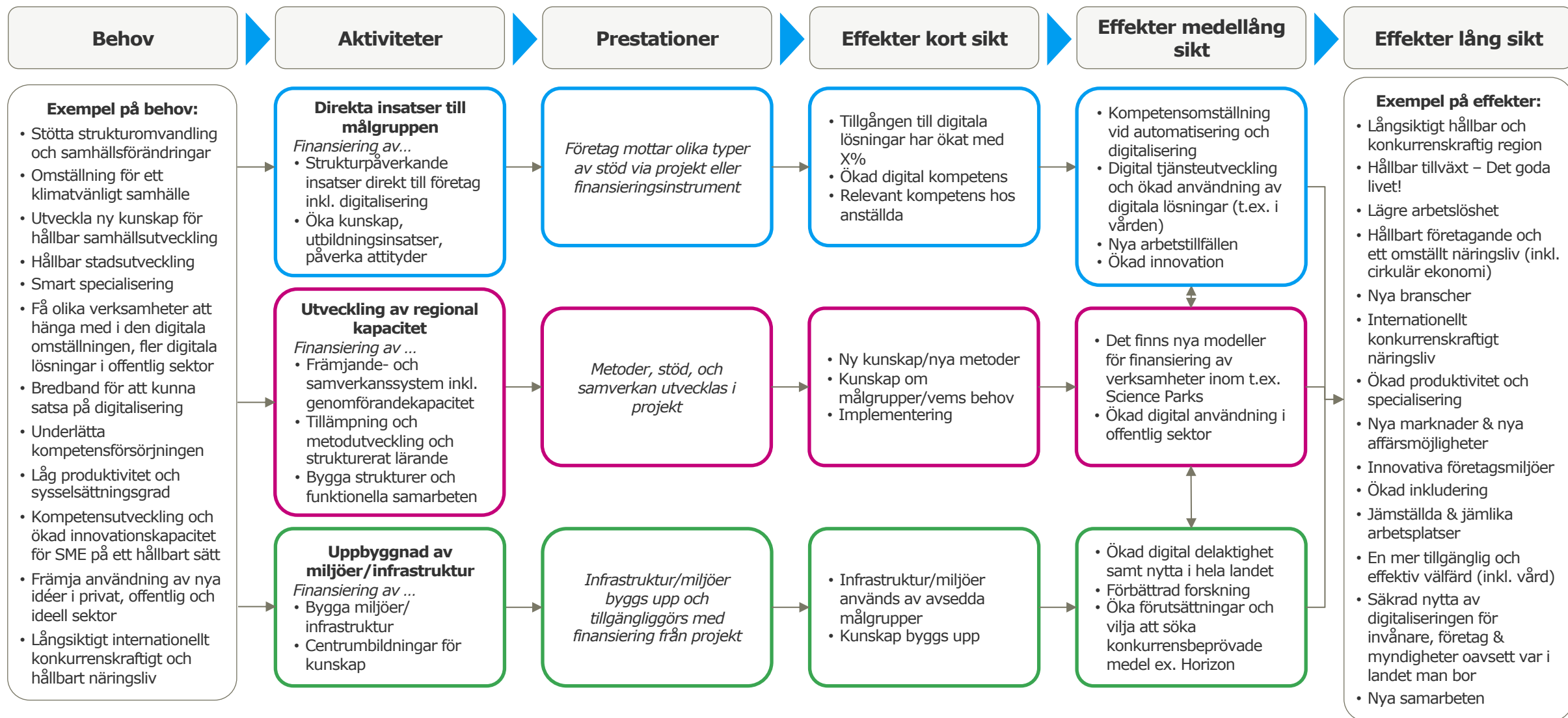
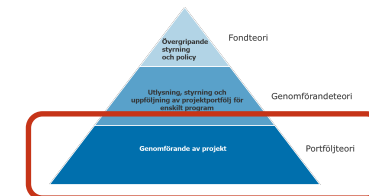
Checklista för att sätta mål, SKR
<https://skr.se/download/18.18efb8dc15a60e54b23d79d7/1488469758198/Checklista%20f%C3%B6r%20att%20s%C3%A4tta%20m%C3%A5l.pdf>

Mall för programteori

PORTFÖLJTEORI

EXEMPEL PÅ BEHOV, AKTIVITETER, PRESTATIONER OCH EFFEKTER SOM IDENTIFIERATS I LÄRPROJEKTET

LÄSTIPS

Lästips

[ESV 2012:43, Programteori och verksamhetslogik – ett metodstöd för Regeringskansliet](#)

[ESV 2016:31 Vägledning – Verksamhetslogik](#)

[Tillväxtverket, Uppföljning med fokus på resultat – Nytt system för uppföljning av projekt inom regional tillväxtpolitik, Rapport 0280, 2019](#)

[Lärprojektet Regionala resultat på Reglabs hemsida](#)

[EU Better regulation toolbox, Tool #46. Designing the evaluation, sida 336](#)

[SKR, Checklista för att sätta mål](#)

[Språkrådet, Myndigheternas skrivregler, åttonde upplagan](#)

[Tillväxtanalys, PM 2018:13 Förslag till förbättrad utvärdering av näringspolitiska insatser](#)

Referenser

[Tillväxtanalys, Förhandsutvärdering av förslag till regionalfondsprogram, Dnr: 2013/065, 2015](#)

[Temautvärdering Regionalfonden – en regional analys och nationell syntes, Rapport 0284, 2019](#)

[Utvärdering av ESI-fondernas genomförandeorganisationer i Sverige, Rapport 0223, 2017](#)

[Utvärdering av nio program Regionala utvecklingsfonden, Tematiskt mål 1. Delrapport 2 om målet: stärka forskning, teknisk utveckling och innovation, Rapport 0263, 2018](#)

[Utvärdering av åtta program Regionala utvecklingsfonden Tematiskt mål 3 Delrapport 2 om målet: Öka konkurrenskraften hos små och medelstora företag, Rapport 0265, 2018](#)

[Utvärdering – Digitaliseringsprojekt inom regionalfondens tematiska mål 2 och 3, Rapport 0267, 2018](#)

